

Nowa perspektywa obecności mniejszości narodowych i etnicznych w Sejmie

Wynik wyborów 15 października 2023 r. miał daleko idące konsekwencje dla obecności mniejszości narodowych w życiu politycznym Rzeczypospolitej Polskiej. W nowo wybranym Sejmie po raz pierwszy od ponad trzydziestu lat nie zasiada żaden parlamentarzysta deklarujący swoją przynależność do mniejszości narodowych czy etnicznych, wskazanych w Ustawie o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym. Stąd szczególnie wymiar ma powołanie w maju 2024 r. pierwszego w historii doradcy Marszałka Sejmu ds. mniejszości narodowych i etnicznych. Jest to wydarzenie otwierające nową kartę w dziejach przedstawicielstwa politycznego mniejszości w organach państwa polskiego i dające nadzieję, że mimo wszystko głos mniejszości będzie wyraźnie słyszalny w polskim parlamencie podczas prac legislacyjnych.

Dotychczas w parlamencie RP zasiadało zazwyczaj kilku parlamentarzystów otwarcie deklarujących swoją przynależność do mniejszości. Byli to zarówno posłowie Mniejszości Niemieckiej (w ostatnich kilku kadencjach już tylko jeden), wybrani z listy mniejszościowej zgodnie z zapisami ordynacji wyborczej wyrównującej szanse mniejszości poprzez nieobowiązywanie wobec nich pięcioprocentowego progu (z czego realnie mogła skorzystać jedynie mniejszość niemiecka). Drugą grupę (także z roku na rok coraz mniej

liczną) stanowili posłowie wybierani z list partyjnych, ale będący przedstawicielami swoich społeczności mniejszościowych, do których otwarcie deklarowali przynależność. Obecnie, wobec braku posłów mniejszościowych w parlamencie, jedynymi formalnymi przedstawicielami mniejszości narodowych i etnicznych w strukturach państwowych RP są reprezentujący poszczególne mniejszości członkowie Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych.

Niewątpliwie powołanie doradcy Marszałka Sejmu ds. mniejszości narodowych i etnicznych jest wydarzeniem epokowym. Stanowi ono efekt zabiegów strony mniejszościowej Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych. Decydującym i budzącym wielkie nadzieje było spotkanie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej Szymona Hołowni z przedstawicielami mniejszości – członkami Komisji Wspólnej, które odbyło się 19 lutego 2024 roku. To właśnie na tym spotkaniu przedstawiciele mniejszości zwrócili uwagę na problem braku reprezentacji środowisk mniejszościowych w parlamencie i zaapelowali o znalezienie sposobu na zapewnienie formy obecności mniejszości w parlamencie. Marszałek Szymon Hołownia, który z wielkim zrozumieniem odniósł się do sytuacji mniejszości w różnych kontekstach, od razu zadeklarował chęć znalezienia wyjścia z tej sytuacji. Już w marcu 2024 r. poinformował stronę mniejszościową KWRiMNiE o swej woli powołania doradcy Marszałka Sejmu ds. mniejszości narodowych i etnicznych, a jednocześnie zwrócił się do strony mniejszościowej Komisji Wspólnej o wskazanie przedstawiciela mniejszości narodowych i etnicznych jako kandydata na to stanowisko. Mniejszości odebrały to jako przejaw zaufania i podmiotowego traktowania mniejszości przez Marszałka Sejmu Szymona Hołownię.

Na posiedzeniu w dniu 16 kwietnia 2024 r. strona mniejszościowa KWRiMNiE jako kandydata na funkcję doradcy Marszałka Sejmu ds. mniejszości narodowych i etnicznych wskazała członka niemieckiej mniejszości narodowej Ryszarda Gallę. Należy podkreślić, że nie był to wybór przypadkowy: przez niemal dwie dekady, w ciągu pięciu kadencji Ryszard Galla był posłem na Sejm RP reprezentującym mniejszość niemiecką, a ostatnio jedynym parlamentarzystą wybranym z listy mniejszościowej i jednym z niewielu posłów deklarujących przynależność do mniejszości narodowych. Będąc przedstawicielem Mniejszości Niemieckiej, Pan Ryszard Galla występował w kwestiach ważnych nie tylko dla własnej społeczności, ale angażował się aktywnie w kwestie istotne dla wszystkich społeczności mniejszościowych w Polsce. Należy też podkreślić jego bezpośrednio zaangażowanie w rozwiązywanie problemów poszczególnych mniejszości narodowych i etnicznych, co szczególnie znaczącym stało się w trakcie ostatniej kadencji.

Objęcie zaszczytnej funkcji doradcy Marszałka Sejmu ds. mniejszości narodowych i etnicznych to wielka odpowiedzialność i wielkie zadania. Jest niezwykle ważnym, aby w warunkach braku parlamentarzystów wywodzących się ze środowiska mniejszości wskazanych w Ustawie o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, był on głosem mniejszości na forum Sejmu RP. Jako pierwszemu w historii doradcy, właśnie Ryszardowi Galli przypadnie historyczne zadanie wypracowania modelu funkcjonowania urzędu doradcy Marszałka Sejmu ds. mniejszości narodowych i etnicznych.

Zapewnienie przedstawicielstwa mniejszości w parlamencie nabiera szczególnego znaczenia obecnie, gdy dla stworzenia właściwych warunków funkcjonowania mniejszości narodowych i etnicznych w RP potrzebne są radykalne i systemowe zmiany w wielu sferach życia mniejszości, w szczególności w odniesieniu do edukacji, życia kulturalnego, reprezentacji politycznej mniejszości czy też systemu organów państwowych odpowiedzialnych za sprawę mniejszości. Niezbędne są także daleko idące zmiany w Ustawie o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym. Wszystko to jest konieczne w celu stworzenia lepszych warunków dla zachowania i rozwoju własnej tożsamości, kultury, języka przez obywateli RP należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym.

Warto mieć także nadzieję, że powołanie doradcy Marszałka Sejmu będzie pierwszym krokiem w poszukiwaniu nowego modelu reprezentacji politycznej mniejszości narodowych i etnicznych w parlamencie Rzeczypospolitej Polskiej, co jest niezbędne dla podmiotowego traktowania społeczności mniejszościowych w państwie. Nie jest właściwą sytuacją, gdy jedna z grup obywateli – mniejszości narodowe i etniczne – nie miała swojej reprezentacji w parlamencie. Jak pokazały ostatnie wybory parlamentarne, istniejący system wyborczy nie stwarza realnej szansy na taką reprezentację dla mniejszości. Należy zatem poszukiwać nowego modelu przedstawicielstwa

mniejszości w parlamencie, korzystając z doświadczeń innych krajów Europy Środkowej, takich jak Węgry, Rumunia czy Chorwacja.

Powołanie pierwszego w historii doradcy Marszałka Sejmu ds. mniejszości narodowych i etnicznych jest wydarzeniem przełomowym, zmianą jakościową w podejściu do problematyki mniejszościowej w Polsce. Świadczy o rozumieniu przez Marszałka Sejmu Szymona Hołownię wagi problematyki mniejszości narodowych i etnicznych. Nie ulega wątpliwości, że jest to także najważniejsze wydarzenie w polityce mniejszościowej państwa po wyborach 15 października 2023 roku. Warto mieć nadzieję, że zapoczątkuje ono proces systematycznego rozwiązywania problemów, z jakimi borykają się mniejszości narodowe i etniczne w Polsce, i wypracowanie nowych modeli ich funkcjonowania w państwie. ■

*Grzegorz Kuprianowicz
Współprzewodniczący
Komisji Wspólnej Rządu
i Mniejszości Narodowych i Etnicznych,
reprezentujący mniejszości*

*Fot. Piotr Molęcki, Piotr Tracz
(Kancelaria Sejmu RP)*